

เรียนธรรม

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “จิตมีแต่เป็นปัจจุบัน”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อน ผมมีเรื่องราวจากการปฏิบัติ รมภวนกราบเรียนหลวงพ่อกับจากการที่ผมพิจารณาการทำงานของขั้นที่ ๕ สุขและทุกข์ทางใจล้วนมาจากสัญญาที่สังขารไปปรุงมัน ทั้งที่สัญญาเหล่านั้นมันก็มีอยู่ของมัน บางอย่างมันก็ไม่ใช่ความเป็นปัจจุบันเลย ไม่ไปยุ่ง มันก็กองอยู่ตรงนั้นแหละ แต่พอสังขารไปหยิบมาปรุง มันก็สุขและทุกข์ที่เกิดขึ้น มันถึงเป็นปัจจุบันขึ้นมา อารมณ์ที่รับจากการปรุงจึงตกไปที่จิต

ความจริงแล้วจิตก็อยู่ของมัน แต่สังขารไปทำให้มันเคลื่อนสูงๆ ต่ำๆ ผมว่าจิตมันเป็นปัจจุบันตลอดเวลา จนแทบจะเรียกว่าไม่มีอดีตและอนาคตเลย แต่สังขารนั้นแหละที่เป็นมารดึงอดีตดึงอนาคตมาให้จิตที่เป็นปัจจุบันอยู่ตลอด ต้องเคลื่อนสูงๆ ต่ำๆ ตามอารมณ์ที่เสวยมา เมื่อพิจารณาถึงลงไปอีก สังขารมันทำงานได้ดีมากน้อย ก็ขึ้นอยู่กับกิเลสที่เกาะจิตเรามีมากหรือน้อยเพียงใดในความเป็นปัจจุบันของจิตขณะนั้น

ฉะนั้น จริงแล้วจิตมีแต่ความเป็นปัจจุบันเสมอ การดูแลจิตจึงต้องดูแลความเป็นปัจจุบันชำระกิเลสปัจจุบัน ผมเลยเน้นพิจารณาการทำงานของสังขารที่ส่งอาหารให้จิตเสวย ผมพิจารณาถูกหรือไม่ ขอหลวงพ่อกับช่วยกรุณาชี้แนะด้วยครับ

ตอบ : นี่พูดถึงเขาให้ช่วยกรุณาชี้แนะ หมายถึงว่าเขาให้เราวิจารณ์ได้ ถ้าไม่วิจารณ์ได้นะ มันก็เป็นความคิดของเขา ฉะนั้น เวลาเป็นความคิดของเขาเพราะความคิดของเขา เราเป็นชาวพุทธไง เราเป็นชาวพุทธนะ คนที่ไม่เชื่อนับถือศาสนาก็ไม่เชื่อเรื่องมรรคเรื่องผล ไม่เชื่อเรื่องการเกิดและการตาย เรื่องนรกสวรรค์ ไม่เชื่อทั้งนั้น

แต่คนที่เชื่อ เวลาคนที่เชื่อจะประพฤติปฏิบัติไป พอประพฤติปฏิบัติ เพราะอะไร เพราะเราขาดครูบาอาจารย์ไง เวลาขาดครูบาอาจารย์ เราก็ปฏิบัติของเราใช่ไหม พอปฏิบัติของเรา ก็ตั้งเป็นองค์กรรมขึ้นมา พอตั้งเป็นองค์กรรมขึ้นมา ก็ศึกษาพระพุทธานุศาสน์ ศึกษาโดยธรรมะ ศึกษาโดยพระไตรปิฎก ศึกษาโดยธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็สำคัญต่อนว่า การศึกษานั้นเป็นการรู้ธรรม ถ้าการรู้ธรรมนะ ก็บอกว่าเป็นแนวทางปฏิบัติสติปัญญาฐาน ๔

แล้วเวลาคูบาอาจารย์ของเรา เวลาเราปฏิบัติกัน เรากำหนดพุทโธ เราใช้ลมหายใจเข้าออก การปฏิบัติอย่างนี้ เขาบอกว่าการปฏิบัติอย่างนี้มันเป็นสมณะ มันไม่ใช่วิปัสสนา ไม่ใช่สติปัฏฐาน ๔ เพราะเป็นการทำสมาธิ นี่เขาวิจารณ์กันร้อยแปด โลกนี้เขาวิจารณ์กันร้อยแปดเลย ใครมีมุมมองอย่างไร ใครมีความเห็นอย่างไรก็วิจารณ์ของเขาไป ก็เขามีมุมมอง มีปัญญาได้แค่นั้น เขาก็วิจารณ์ของเขาไป เพราะการวิจารณ์ของเขาไง แต่เวลาเขาไม่ได้ยื่นหัวใจให้เขาเป็นกลาง แล้วค่อยๆ ศึกษาไป

เวลาศึกษา ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระไตรปิฎกบอกไว้ละ บอกว่าปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านแยกไว้ชัดเจนเลยนะ ว่าปริยัติคือการศึกษาก่อน แล้วถ้าจะปฏิบัติ เป็นฝ่ายปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติต้องปฏิบัติตามความเป็นจริงเลย ถ้าศึกษามากก็ศึกษา

นี่ศึกษามากแล้วก็บอกว่า พิจารณาของมันไป กำหนดรู้เท่ากันไป ก็บอกนี่เป็นแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เพราะได้ฝึกหัดใช้ปัญญา

แต่เวลาพระปฏิบัติ ใช้คำว่า “พระปฏิบัติ” ทำไม่ถึงใช้คำว่า “พระปฏิบัติ” ละ เพราะหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านปฏิบัติของท่านมาก่อน ท่านค้นคว้าของท่านมาก่อน ท่านค้นคว้าจนประสบความสำเร็จของท่าน ประสบความสำเร็จ เวลาท่านปฏิบัติของท่านไป ท่านค้นคว้าของท่านไป แล้วท่านต้องสั่งสอนลูกศิษย์ของท่านไปด้วย

เวลาหลวงปู่มั่นท่านทิ้งหมู่คณะมาอยู่ถ้ำสาริกา พอท่านได้สัมผัสธรรมๆ นี่เวลาในประวัติของหลวงปู่มั่น ท่านบอกว่าท่านได้สัททาคามี ได้อานาคามีที่ถ้ำสาริกา ท่านเป็นห่วงเป็นใย ท่านคิดถึงพระ ท่านคิดถึงลูกศิษย์ลูกหา ท่านก็กลับไปสอนที่ภาคอีสาน เวลากลับไปสอนแล้ว ไปสั่งไปสอน ไปได้ลูกศิษย์ลูกหาเยอะแยะเลย

หลวงปู่เก็ง หลวงปู่เก็งเป็นอุปัชฌาย์ วัดทั้งวัดเลย ญัตติจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุตเลย วัดทั้งวัด หลายวัดเขาญัตติใหม่หมด พอญัตติใหม่หมด ท่านก็สั่งสอนเป็นภาระมันก็เกิดขึ้น พอภาระมันเกิดขึ้น ท่านบอกว่า “กำลังยังไม่พอ กำลังยังไม่พอ” คือท่านยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ท่านยังไม่สิ้นกิเลส ท่านถึงหาอุบายเอาแม่ไปส่งที่อุบลฯ แล้วบอกว่าสุดท้ายแล้วท่านก็หนีขึ้นไปเชียงใหม่ ท่านไปสำเร็จที่เชียงใหม่

เราจะบอกว่า หลวงปู่มั่นท่านต้องปฏิบัติไปด้วย ค้นคว้าพยายามปฏิบัติของท่านเองด้วย แล้วต้องสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาไปด้วย แล้วพอท่านค้นคว้าของท่านมาขนาดนั้น เราถึงบอกว่า ทำไมบอกว่าพระปฏิบัติ

อ้าว! ก็ปฏิบัติจากแนวทางของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แต่ในภาคปฏิบัติแล้ว ในสังคมทุกสังคมมีผู้ปฏิบัติแล้วเข้าถึงธรรม ผู้ปฏิบัติแล้วพยายามขนาดไหน แต่จิตใจยังเข้าไม่ถึงธรรม ถ้าเป็นสุภาพบุรุษก็บอกว่าเราปฏิบัติ เราชวนชวายเป็นอยู่ เราชวนชวายเป็นอยู่ แต่มันยังไม่ได้มีคุณธรรมในหัวใจ ถ้าเรายอมรับสภาพแบบนั้น เราก็เป็นสุภาพบุรุษ เราซื่อสัตย์ เรามีสัตย์ ถ้าเรามีสัตย์ เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติไป

เรามีหมู่คณะเยอะ ท่านปฏิบัติ แล้วท่านพูดกับเราเอง บอกว่า “หงบเอ๊ย เราปฏิบัติมันยังไม่ได้คุณธรรมสิ่งใดหรอก แต่เราก็พยายามชวนชวายเป็นอยู่ของเราเพื่อให้ภพชาติมันสั้นเข้า”

“ให้ภพให้ชาติมันสั้นเข้า เรายังไม่สามารถตัดภพตัดชาติ แต่เราก็พยายามจะให้ภพให้ชาติสั้นเข้า” คือท่านก็ยังซื่อสัตย์กับการประพฤติปฏิบัติ ซื่อสัตย์กับคุณธรรม

อวดอุตริมนุสสรธรรม ธรรมไม่มีในตน แล้วแสดงออกไป มันเป็นการอวดอุตริมนุสสรธรรม เห็นไหม ถ้าครูบาอาจารย์ท่านมีสัตย์ มีสัจจะความจริง นี้พูดถึงภาคปฏิบัติ

ที่นี้เวลาภาคปริยัติ เวลาปริยัติเวลาศึกษาไปแล้ว เขาศึกษามา แล้วเขาก็กำหนดของเขาตามแนวทางสติปัญญา ๔ ตามแนวทางในพระไตรปิฎก นั้นมันเป็นวิธีการ เขาให้ศึกษา ศึกษามาเป็นปริยัติ ศึกษาเป็นความรู้ เป็นทางวิชาการ แล้วเวลาปฏิบัติแล้ว เวลาปฏิบัติต้องมาเริ่มต้นใหม่เลย

เวลาเริ่มต้นใหม่นะ คูสิ โปฐิละ โปฐิละโบลานเปล่า โบลานเปล่า เห็นไหม ศึกษาาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจนมีลูกศิษย์ลูกหาเยอะแยะ ก็เหมือนกับครูบาอาจารย์ องค์กรต่าง ๆ ที่มีคนศึกษาเยอะ ๆ อย่างนี้ แต่เวลาไปกราบพระพุทธรูป พระพุทธรูปบอกว่า “โบลานเปล่ามาแล้วหรือ โบลานเปล่าไปแล้วหรือ” การศึกษาเปล่า ๆ

ที่นี้ในการศึกษาเปล่า ๆ แต่เรามีครูบาอาจารย์ มีสายหลวงปู่มั่นปฏิบัติใช้ใหม่ เราก็พยายามจะค้นคว้า พยายามปฏิบัติไป

รู้เท่าทัน รู้ทั่วพร้อมไปหมดนะ แต่ไม่มีสมาธิ ไม่มีสัมมาสมาธิ ไม่มีความจริง เป็นสติปัญญา ๔ ปลอม ๆ นึกเอา คาดหมายเอา จินตนาการเอา แล้วก็สำคัญตน ยกตนว่าเป็นผู้มีคุณธรรม แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติปฏิบัติไม่ได้เพราะเขามีความอยาก พวกที่ปฏิบัติ พระปฏิบัตินี้ปฏิบัติไม่ได้หรอก เพราะเขามีความอยาก เขาไม่รู้จริง เขาไม่ใช่ปัญญา...นี่เขาสำคัญตนของเขาไป

แต่เวลาจะปฏิบัติจริงๆ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านสอน โปฐิละ โปฐิละโบลานเปล่า โบลานเปล่า เวลาโปฐิละโบลานเปล่า เวลาไปเฝ้าพระพุทธรูป “โบลานเปล่ามาแล้วหรือ โบลาน

เปล่ากลับแล้วหรือ” แต่ในปัจจุบันนี้โบลานเปล่านั้นบอกว่ามันเป็นวิปัสสนาจารย์ มันมีความรู้มีความเห็นทั้งนั้นนะ มันคิดเอาเอง

แต่เวลาไปฐิละเขามีสติมีปัญญา ถ้าพระพุทธรูปอย่างนี้แสดงว่าต้องมีเหตุผล ก็เลยไปสำนึกได้ สำนึกได้ก็เลยไปแอบ แอบออกจากวัด หนี หนีจะไปวัดปฏิบัติ เวลาไปวัดปฏิบัติขึ้นมาแล้ว เพราะพระปฏิบัติเขารู้ถึงกิเลส

อาจารย์นะ เจ้าอาวาสเป็นพระอรหันต์ อ้าว! พระปามันอยู่ป่าอยู่เขา มันไม่มีการศึกษา มันจะไปสอนได้อย่างไร เรียนจบมาเป็นโบลานเปล่า เรียนจบปริยัติมา อ้าว! ร้อยประโยชน์เลย จะไปสอนได้อย่างไร ก็จะลดทิฐิไป บอกว่า “เราสอนไม่ได้ เราไม่มีปัญญา” ก็ไล่ไปเรื่อย องค์ที่สองก็ได้ รับไม่ได้ องค์ที่สามก็รับไม่ได้ สุดท้ายก็เณรน้อย

พอเณร เณรก็เป็นพระอรหันต์ เวลาเป็นพระอรหันต์นะ อ้าว! เณร อาจารย์บอกว่าเณรก็ลองดูก่อนไง ลองรับไว้ พอเณรรับไว้ เณรรฉลาด เพราะพระอรหันต์ “ถ้าอย่างนั้นรับไว้ก็ได้ แต่ลดทิฐิก่อน เราจะเอาไม่ใ้ให้ห่มผ้าไปเอาไม่ใ้”

คนมีทิฐิมานะขนาดนั้นเป็นอาจารย์ที่ลูกศิษย์เต็มบ้านเต็มเมือง ต้องมาตัดไม้ใ้ให้เณรนะ แต่ต้องห่มผ้าเข้าไปด้วยนะ ห่มผ้าเข้าไป ผ้าก็ต้องขาด ไปเกี่ยวกับหนามไม้ก็ขาดหมดนะ ต้องห่มผ้าเข้าไป

โดยทางวิชาการ โดยหลักการ มันเป็นไปได้ที่ห่มผ้าแล้วไม่ให้หนามเกี่ยว มันเป็นไปได้หรอก คือพูดที่เป็นไปได้ แต่คนที่มีความรู้มากก็ต้องคิดว่าเขามีปัญญา เขาก็ต้องตั้งสติ เขาก็ต้องไม่ไปใช้ไหม แต่นี่ก็ด้วยปัญญาของเขา เขาก็ยอมลงตนลงใจไป พอไปถึงเข้าใกล้ๆ กอไม้ เณรบอกว่า “ไม่เอาแล้วละ ให้กลับมา” เขาดูว่าจิตใจมันยอมลงหรือไม่ สุดท้ายแล้ว “อย่างนั้นเราจะเอาของในน้ำ ให้ห่มผ้าลงน้ำไปเลย” ก็ห่ม ก็จะไปเหมือนกัน “อ้าว! ไม่ต้องไป ไม่ต้องไป พอแล้วแหละ” แสดงว่าเชื่อฟัง นี่ไง คำว่า “ลงใจๆ”

ถ้ามันไม่ลงใจ ปฏิบัติไปเถอะ เอ็งพูดไปอย่าง กูก็ทำของกูไปอย่างไร เอ็งบอกอย่างนี้ กูจะไปทางนู้นนะ เอ็งบอกอย่างนู้น กูจะไปทางนั้นนะ มันไม่มีทางหรอก ความคิด ไร่!

สุดท้ายพอเขาลงใจ อ้าว! จะสอนแล้ว พอจะสอนนะ “ร่างกายนี้เปรียบเหมือนจอมปลวก มีรูอยู่ ๖ รู ปิดรูชะ ๕ รู ตา หู จมูก ลิ้น กาย เปิดไว้รูหนึ่งคือใจ คอยจับเหยี่ยวตัวนั้น” นี่คือการทำความสงบ นี่คือการกำหนดใจ กำหนดทั้งหมด

เวลาเขาคัดค้านไป ผู้ที่รู้ปัญญาๆ เขาบอกว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอัมมจักขุ ปัญจวัคคีย์ ไม่ได้สอนสมาธิเลย”

๖ ปีที่ปฏิบัติอยู่กับเจ้าชายสิทธัตถะนั้นทำสมาธิหรือไม่ คนที่มีสมาธิอยู่แล้ว เขาไม่ต้องสอน เขาใช้ปัญญาไปเลย

เวลาบอกว่า “ไม่ได้ทำสมาธิเลย ไม่ได้กำหนดพุทโธเลย ไม่ต้องทำอะไรเลย พระพุทธเจ้าแสดงธรรมเป็นพระโสดาบันเลย”

แล้ว ๖ ปีทำอะไรอยู่ ๖ ปีนี้ นี่ไง คนที่ใช้สมาธิแล้วท่านก็สอนปัญญาไปเลย คนที่ยังไม่ได้สมาธิ ท่านก็ให้ทำให้ได้สมาธิก่อน พอได้สมาธิแล้วท่านถึงสอนใช้ปัญญาไป ถ้าใช้ปัญญาไป เวลายกขึ้นสู่ปัญญาอีก ยกไม่เป็นอีก

ไม่ได้สมาธิก็ไม่เคยจิตสงบเลย พอจิตสงบแล้วก็ติดในสมาธิ สมาธิคือนิพพาน แล้วก็มาพูดมาถามมาถามกัน “สมาธิก็หีนทับหญ้า สมาธิมันแก้กิเลสไม่ได้”

ไม่มีสมาธิ เอ็งทำอะไรไม่ได้แล้วกันแหละ

นี่มันจะย้อนกลับมาที่คำถาม เพราะคำถามอย่างนี้มันถึงพยายาม วันนี้จะมาเรียนธรรม เรียนธรรมคือเรียนสัจจะความจริง

ถ้าเราเรียนธรรมนะ เรียนธรรมโดยกิเลส เวลาเรียนธรรมโดยกิเลส พอศึกษาธรรมะแล้ว เข้าใจๆ นี่ก็ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาผู้ปฏิบัติ เราไม่ได้พูดถึงคนปฏิบัตินะ คำถาม ผู้ถามมานี้เรายกย่อง เรายกย่อง เราเห็นใจ เราเห็นใจ หมายความว่า เขาปฏิบัติมา เริ่มต้นปฏิบัติมันก็มี ความรู้ความเห็นอย่างนี้ จิตใจที่สูงกว่าจะดึงจิตใจที่ต่ำกว่า

สิ่งที่คำถามถามมานี้ เขาคิดได้อย่างนี้ เวลาเราเทศน์เราก็เทศน์ มนุษย์ทุกข์เพราะคิด มนุษย์มีความทุกข์เพราะความคิด เราต้องดับความคิด แล้วดับความคิดจะดับที่ไหน นี่เวลาเขาปฏิบัติไป เขาใช้ปัญญา เขาก็เห็นเหมือนกัน เห็นใหม่ เวลามันพิจารณาไปแล้ว สิ่งที่มีเป็นกิเลส มันเป็นความทุกข์ มันเป็นสัญญาทั้งนั้น สัญญา เพราะมีสัญญามันเทียบเคียงมามันถึงมีความทุกข์ของเขา

นี่พูดถึงว่า เขาพิจารณาอย่างนี้ถูกหรือไม่

เริ่มต้นพิจารณาก็พิจารณาอย่างนี้ เพราะกิเลส ปัญญาอย่างหยาบๆ มันก็เป็นอย่างนี้ ปัญญาอย่างหยาบส่วนใหญ่แล้วมันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ คือปัญญาเท่าทันความคิดของตน ถ้าปัญญาเท่าทันความคิดของตน คิดก็ทุกข์ใจ ที่มันพุ่งซ่าน มันคิดอยู่นี้ก็ทุกข์ใจ แล้วถ้ามันเท่าทันความคิด มันก็หยุดใจ ถ้าหยุดแล้วมันดีใหม่ ก็ดีใจ แต่ความดีก็ส่วนความดี

ที่นั่นมันเป็นบอกว่า ที่เขาใช้ปัญญา ที่เขาถามมานี้ เขามีความเห็นของเขา เขาบอกถูกไหม

เราจะบอกว่า ถ้าเริ่มต้นปฏิบัติใหม่ๆ มันก็มีความรู้ความเห็นแบบนี้ เหมือนกับเราฝึกหัดใหม่ๆ ก็ ก.ไก่ ก.กา เราก็หัดเขียนให้เป็นไง ถ้าเขียน ก.ไก่ ก.กา แล้ว เราผสมคำได้ต่อเนื่องไป มันก็จะเป็นคำมากขึ้นไปไง

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติอย่างนี้ถูกไหม ถูก ใช้ได้ไหม ได้ แต่ที่นี้ความเห็น ถ้าคำว่า “ใช้ได้” แสดงว่าเราก็ต้องยอมรับใช้ใหม่ว่าสังขารมันเป็นมาร...ไม่ใช่

เขาบอกเลย เขาเห็นว่าสังขารมันเป็นมาร

เวลาถ้าความคิดหยาบๆ ก็คิดเพราะความทุกข์นี่ไง แต่สังขารมันเป็นมารที่ไหน ความคิดมันเป็นมารหรือ ไม่เป็นหรือ ความคิดไม่ใช่มาร มารคือมาร กิเลสคือกิเลส

ฉะนั้น เวลาคนที่ปฏิบัติจริงๆ เวลาครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติ ท่านบอกให้ทำใจให้สงบก่อน พอใจสงบมันจะรู้เลยว่าใจพุ่งชานกับใจสงบมันแตกต่างกันอย่างไร ถ้าใจมันสงบแล้ว ยกขึ้นสู่วิปัสสนา

เวลาใช้ปัญญาไปแล้ว เห็นไหม ใช้ปัญญา ปัญญาที่สังขารนั้นแหละ แต่มีสมาธิรองรับ สมาธิมันรองรับ มันก็เป็นธรรม เป็นธรรมเพราะว่ามันไม่มีตัวตน ไม่มีเราบวกเข้าไป แต่ถ้าเป็นความคิดของเรา เราคิด เรารู้เราเห็น เราอยากได้ เราต้องการ เพราะตัวเราเข้าไป นี่เขาเรียก สมุทัย

สมุทัยคือต้นหาความทะยานอยาก ต้นหาความทะยานอยากปลอมปนเข้าไปกับความคิด เพราะสมุทัย ต้นหาความทะยานอยากปลอมปนเข้าไปกับความคิด มันถึงได้ทุกข์ได้ยาก

ในปัจจุบันนี้ถ้าเราไม่ได้ทำสมาธิเลย มันไม่ใช่ปลอมปน มันตัวมันเองเลย ตัวมารเลย ใจที่คิดๆ อยู่นี่มารทั้งนั้นนะ เพราะมารมันพาคิด คิดธรรมะก็ตรึกในธรรมะ มันก็มารทั้งหมด ต้องทำความเข้าใจของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบแล้วมันจะยกขึ้นสู่วิปัสสนา

ฉะนั้น สิ่งที่เป็นความคิดมันเป็นมารใหม่

เป็น เป็นตอนที่ เป็นปุณฺณนี้ไง แต่เวลาเป็นพระอรหันต์นะ มันเป็นภาวะ มันไม่ใช่กิเลสเลย ชั้นที่ ๕ ไม่ใช่กิเลส เวลาธรรมะลึกๆ ธรรมะที่สูงส่ง รูปอันวิจิตร เสียงอันวิจิตร สรรพสิ่งใน

โลกนี้ สิ่งที่เป็นอันวิจิตรไม่ใช่กิเลส กิเลสคือต้นหาความทะยานอยากของเราต่างหากหากเป็นกิเลส ความคิดก็ไม่ใช่กิเลส สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่กิเลส เพราะความคิดมันมีใจ

ถ้าความคิดมันมี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔๕ ปี ท่านใช้อะไรสื่อสารกับเรา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับเรา นั่นนะ สังขารทั้งนั้นนะ ในพระไตรปิฎกผ่านจากสังขารมาทั้งนั้นนะ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่พูดออกมา ใครจะจดจำริกมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดออกมา คำพูดมันผ่านอะไรออกมา มันเป็นกิเลสหรือเปล่า ไม่เป็น แต่ของเราเป็นใหม่ เป็น ชันธมารใจ ปุถุชนนี้เขาเรียกชันธมาร ชันธมาร แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์ ชันธนีชันธสะอาดบริสุทธิ์ใจ

แล้วชันธสะอาดบริสุทธิ์มีหรือ

ถ้ามันจะมาวิเคราะห์กันทางวิทยาศาสตร์ ถ้าชันธสะอาดบริสุทธิ์ แล้วชันธของเราล่ะ ชันธ ๕ มันสะอาดบริสุทธิ์ที่ไหน สะอาดบริสุทธิ์เพราะมันเป็นภาวะ ภาว ภาวะ ปญจกขุณา เป็นเศษใจ สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่มี ชีวิตอยู่เพราะมันมีชันธ แต่อุปาทิเสสนิพพาน เพียงๆ เลย สูดไปเลย เพราะมันทิ้งเศษส่วน ทิ้งสิ่งที่เหลือ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ใช้ใหม่ เรามีกิเลสใช้ใหม่ พอเราประพฤติปฏิบัติเป็นพระอรหันต์ไปแล้วเราก็ก็นับเป็นมนุษย์อยู่ใช้ใหม่ เรายังมีชีวิตอยู่ใช้ใหม่ แต่ใจเป็นพระอรหันต์ ธรรมธาตุอันนั้น เป็นพระอรหันต์ไปแล้ว แต่ชีวิตยังเหลืออยู่ ๔๕ ปีของพระพุทธเจ้า นี่เศษ เศษที่เหลือกับวัฏฏะ แต่พอตายอีกทีหนึ่งหมดเลย เศษไม่มีเหลือ ทิ้งเศษไปเลย เศษอันนั้นกับความคิดเรามันเป็นกิเลสหรือเปล่า มันไม่ได้เป็น

ฉะนั้น สิ่งที่บอกว่า เวลาเขาพูดมันถูกใหม่ ถ้ามันถูก ถูกแบบตามตำรับตำรา ถูกแบบเริ่มต้นปฏิบัติ มันก็มีความคิดอย่างนี้ มันก็คิดของมันได้ แต่ถ้ามันเป็นความจริง คำถามใจ คำถามว่า เขาถามอย่างนี้มันถูกใหม่

ถ้าไม่ไปยุ่งกับมัน เขาบอกสัญญาที่ไม่ไปยุ่งกับมันก็คงอยู่นั่นนะ แต่เพราะสังขารไปหยิบมาปรุงเอง นอนมันยังฝันนะ เวลานอนมันยังฝันเลย แต่ถ้าจิตมันสงบแล้วมันมีความคิดอย่างนี้ มันมีความคิดแล้วมันมีจินตนาการ มันรู้ได้ นี่จินตมยปัญญา

สิ่งที่เขาคิดอย่างนี้ถูกใหม่ ถูก แต่ทำซ้ำๆ ไป ใช้สติปัญญาไป

วันนี้เขียนมาถาม แล้ววันนี้เราตอบ พอเราตอบแล้วเราต้องฟังในเว็บไซต์ แล้วเขาก็ต้องไปจินตนาการ เดี่ยวพรั่งนี้ความคิดแปลกๆ มาเยอะแยะเลย เพราะอะไร เพราะเราเป็นคนชี้ทางให้ แต่เดิมมันคิดเอง พยายามคิดของตัวเองก็มีความสามารถเท่านี้ แต่นี้พอลงไปหาหลวงพ่ “หลวงพ่ สิ่งที่ถามมานี้บอกว่าถูกใหม่”

เราเห็นด้วย เห็นด้วยเพราะอะไร เพราะว่าเวลาเราเทศน์ เราเทศน์กับประชาชนทั่วไป เราก็เทศน์อย่างนี้ เทศน์แบบคำถามนี้ ที่ไหนมีความคิด ที่นั่นมีความทุกข์ เราก็เทศน์อย่างนี้ เพราะอะไร เพราะประชาชนเขารับรู้ได้แค่นั้น ไปเทศน์เรื่องดาวอังคาร ไปเทศน์เรื่องจักรวาล เขาไม่ต้องการ เขาไม่รู้เกี่ยวกับเราหรอก

เวลาเราเทศน์ เราก็เทศน์อย่างนี้ เทศน์เพราะเรามีความคิด เราทำให้เราทุกข์ทั้งนั้นนะ เราต้องทำความเข้าใจของเราเข้ามา ถ้าใจสงบแล้วเราค่อยไปพิจารณา แล้วพอพิจารณาเข้าไป เพราะมันเป็นความจริงมันไม่เป็นอย่างนี้แล้ว มันไม่เป็นอย่างนี้

เวลามันปล่อยขึ้นมา มันปล่อยขึ้นมาเพราะอะไร เพราะชั้นมันไม่ใช่กิเลส อ้าว! ถ้าชั้นมันเป็นกิเลส เวลาเราไม่คิด เราต้องไม่มีกิเลสสิ อ้าว! เวลาเราเข้าสมาธิมันก็เป็นพระอรหันต์ใช่ไหม เพราะมันไม่คิดอะไรเลย แล้วเป็นใหม่ ไม่เป็น

กิเลสมันไม่ใช่ชั้น แต่มันอาศัยชั้นออกไปหาเหยื่อ มันอาศัยชั้นไปคิดทำลายคนอื่น ชั้น ๕ มันมีอยู่แล้วใช่ไหม เหมือนถนน แต่รถเราวิ่งไปบนถนนไง จิตนี้มันคือรถนั่น แต่รถมันจะวิ่งที่ไหน มันก็ต้องวิ่งไปบนถนนนั่น สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง จิตมันวิ่งผ่าน มันอาศัยชั้น เห็นไหม ชั้นไม่ใช่กิเลส แต่กิเลสมันอาศัยชั้นนี้ออกไปทำดีทำชั่ว

แล้วเวลาจิตเราสงบแล้ว เวลาปัญญามันเกิดขึ้น มันก็เป็นสังขารนี้แหละ แต่มันมีสมาธิสมาธิมันเป็นตัวกรอง ตัวดักกันไม่ให้กิเลสมันคิดตามสะดวกของมัน ที่นี้พอไม่มีความคิดตามสะดวกของมัน เวลามันคิดในธรรมะ มันตรีกในธรรมะ นี่ไง วิปัสสนาเกิดตรงนี้ไง

วิปัสสนามันก็เป็นสังขารนี้แหละ แต่สังขารที่มีสมาธิเป็นพื้นฐาน

ศีล สมาธิ ปัญญาไง เพราะมันมีศีล ศีลคือความปกติของใจ ถ้ามันเป็นสมาธิแล้ว เวลามันยกขึ้นสู่วิปัสสนามันจะเกิดปัญญา แล้วปัญญาอย่างนี้มันเกิดขึ้นโดยสัมมาสมาธิ เวลามันเกิดปัญญา มันจะทะลุทะลวง คิดพิจารณาสิ่งใดมันจะทำลายหมด มันจะเป็นไตรลักษณ์ทั้งหมด

แต่สมาธิมันอ่อนลง สมาธิมันเริ่มกำลังน้อยลง คิดเหมือนโลกแล้ว คิดไปคิดมามันกววนมันคิดดยอกย้อน มันไปไม่ได้ ถ้ากลับมาทำความเข้าใจ พอมีความสงบขึ้นมามันไปได้แล้ว ถ้าคนภาวนาเป็น ฉะนั้น สิ่งที่พิจารณาไปมันจะลึกกว่านี้

ที่นี้คำถามเขาถาม เราถึงชมไหม ชมว่าถ้าเขาทำอย่างนี้มันเป็นแบบว่า พอเขาปฏิบัติไปแล้ว นี่เขาเรียกปัจเจกตั้ง คือเขารู้เขาเห็นด้วยความเป็นจริงใจ ถ้าความเป็นจริง เราเรียนภาคปริยัติมา ปริยัติเป็นปริยัติ ศึกษาขนาดไหนเป็นปริยัติ ถ้ายังไม่ได้กระทำ จะไปจำความรู้ จะไปถ่ายรูปรูปรูใครมา จะไปถ่ายธรรมะใครมา ก็ของเขา ไม่ใช่ของเรา

ถ้าเป็นของของเรามันต้องเกิดจากจิต เกิดจากปัจจัยตั้ง เกิดจากสันทิภูฏิกิ เกิดจากการกระทำนี้ ถ้ามันทำอย่างนี้ได้มันเป็นจริงใจ มันเป็นจริงเพราะเขาทำแล้วเขารู้เขาเห็น พอความจริงแล้วมันเท่าทัน

บอกว่า “สิ่งที่เราทุกข์เรายากเพราะเราไปหยิบไปฉวยมันขึ้นมาเอง ถ้าอารมณ์จากการปรุงการแต่ง ปรุงแต่งแล้วก็ตกที่จิต ความจริงแม้แต่จิตมันก็อยู่ของมัน แต่สังขารไปจำ ไปทำให้มันเคลื่อนสูงๆ ต่ำๆ”

สูงๆ ต่ำๆ ตัวจิตมันก็สูงๆ ต่ำๆ

เหมือนกับจะค้ำเขาทุกข้อเลย

ตัวจิตมันก็สูงๆ ต่ำๆ คำว่า “สูงๆ ต่ำๆ” หมายความว่า เวลามันเข้าไปนะ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส เดียวก็เศร้าหมอง แม้แต่เป็นตัวจิตมันก็สูงๆ ต่ำๆ ถ้าสมาธิมันดี มันเป็นแท่งเลยนะ ใส แหวนเลย พอเวลามันเสื่อมขึ้นมามันเศร้าหมอง เห็นไหม

ตัวจิตมันก็สูงๆ ต่ำๆ เพราะอะไร เพราะเดี๋ยวสมาธิมันมั่นคง สมาธิมันคลอนแคลน เดี่ยวมันออกจากสมาธิมา มันก็สูงมันก็ต่ำเหมือนกัน ค่อยๆ ทำไป

เราชมคนถามนะ ไม่ได้ติเตียนเลย ชมคนถาม แต่มาพูดให้เห็นชัดๆ ว่าในภาคปริยัติกับภาคปฏิบัติมันแตกต่างกันอย่างไร ถ้าในภาคปริยัติ สิ่งที่เกี่ยวข้องมา สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง มันมีอยู่ในตำราหมดแล้ว แล้วเราก็ทำครบสมบูรณ์แล้ว พอทำครบสมบูรณ์ ทำจบกระบวนการแล้ว เราฟังมา เราฟังมาในฝ่ายปฏิบัติในอภิธรรมเขาพูด “ถ้ารู้จริงเห็นจริงแล้วเป็นพระโสดาบัน ถ้ารู้จริงเห็นจริง”

เขาพูดของเขา เขาพูดกันเองว่าเป็นพระโสดาบัน เขาให้เครดิตกัน แต่คนที่ได้เครดิตแล้ว เขาก็ยังงงๆ อยู่เพราะมันไม่เข้าใจความเป็นโสดาบันหรอก เพราะอะไร เพราะว่ามันศึกษา

แล้วพอเขามาฟังเทศน์เราบ้าง เขามาหาเรา เขาคูยกกับเราไง เขาบอกว่า “ไอ้ที่เขาให้โสดาบันๆ มันไม่ใช่หรอก” เขาพูดเอง มีคนมากูยกกับเรา เขาบอกว่า “ในความเชื่อถือของพวกเขา เขาบอกว่ามันเป็นโสดาบัน ถ้าส่งอารมณ์รับอารมณ์กันได้นี้เป็นโสดาบัน” แต่พอมาฟังเทศน์เรานะ เขาบอกว่ามันไม่ใช่หรอก พอไม่ใช่แล้วเขายอมรับไป

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษาๆ ศึกษามาอย่างนี้ แล้วเวลาปฏิบัติของเขาก็ปฏิบัติตาม เขาภูมิใจ ภูมิใจว่าปฏิบัติตามพระพุทธเจ้า เขาภูมิใจ แต่ในตำราพระพุทธเจ้าบอกว่า “ศึกษาไว้ แล้วออกปฏิบัติ เวลาปฏิบัติต้องวางการศึกษานั้น ให้ปฏิบัติเป็นจริงขึ้นมา”

เป็นจริงขึ้นมาคือเป็นขึ้นมาจากจิต ถ้าเป็นจริงขึ้นมาจากจิต ก็อย่างที่เรารู้ตอนนี้ ถ้ามันเป็นสังขาร สังขารมันไม่ใช่กิเลสหรอก แต่เพราะเราทุกข์เพราะมาร เพราะมันเป็นถนนหนทางทางเดินของจิต มันเป็นการออกไปหาเหยื่อ ออกไปทำความทุกข์ ออกไปทำความทุกข์ร้อนกับจิต แต่จิตมันเป็นจิต แต่มันต้องอาศัยสังขารมันถึงแสดงตัวได้ ถ้าจิตมันเป็นจิต

หลวงตาท่านเปรียบว่า จิตนี้มันเหมือนน้ำใสอยู่ในแก้ว ถ้าไม่เติมสีเติมอะไร เราจะไม่รู้ว่าในแก้วมีน้ำหรือไม่มีน้ำ ใจจิตถ้ามันไม่มีสังขาร ไม่มีความคิด มันก็แสดงตัวไม่ได้ จิตมันก็อาศัยความคิด อาศัยนี้แสดงตัวออกมา แสดงตัวออกมา แล้วตัวจิตมันมีกิเลสไป พอแสดงออกไปแล้วมันก็แสดงตามใจของมันไป

แต่ถ้าเรามีสมาธิๆ เวลามันจะแสดง เราปิดมัน แสดงให้เป็นธรรมไป ที่ธรรมเกิดๆ ไป เพราะมีสมาธิแล้ว มีสมาธิมันจะแสดงตัวตามกิเลสไม่ได้ไป เพราะมันรู้ว่าผิด ผิดศีลผิดธรรม ถ้ามันถูก มันถูกก็เป็นมรรคไป มันก็เข้าของมันไป นี่ถ้าภาคปฏิบัติ

ฉะนั้น เขาบอกว่า “เพราะว่าสังขารมันไปจับมา มันสูงๆ ต่ำๆ สูงๆ ต่ำๆ ผมว่าจิตมันเป็นปัจจุบันตลอด”

มันเป็นปัจจุบันตลอด แต่มันพึ่งตัวเองไม่ได้ มันเป็นปัจจุบันตลอด เพราะมันมีอวิชชา ยางเหนียว มันถึงแปะเขาไปทั่ว ใจจิตมันทรงตัวอยู่ไม่ได้ จิตมันทรงตัวอยู่ไม่ได้ ไม่ได้ เพราะจิตมันทรงตัวอยู่ไม่ได้ มันไม่เคยตาย แต่มันทรงตัวมันอยู่ไม่ได้ พอทรงตัวอยู่ไม่ได้ มันก็มีต้นหาความทะยานอยาก ครอบครวัของมารชักนำกันไป มาศึกษาธรรมะก็ศึกษาด้วยสิ่งนี้ ศึกษาด้วยอย่างนี้ ฉะนั้น พอศึกษาแล้ว เข้าใจแล้ว เราต้องทำสมาธิของเราไป

เขาบอกว่า “ผมว่าจิตนี้มันเป็นปัจจุบันตลอดเวลาจนแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีอดีตอนาคตเลย มีแต่สังขารนี้แหละที่เป็นมาร”

ตัวมันเองมันเทียบอยู่ไม่ได้ ตัวมันเป็นคือตัวอวิชชานะ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส ตัวจิตเดิมแท้ที่นั่นนะคือตัวอวิชชา เพราะมันเป็นปัจจัยการ คำว่า “ปัจจัยการ” อิทัปปัจจยตากับขันธ ๕ คนปฏิบัติไปแล้วมันจะรู้จะเห็นไป

ทำไมถึงมีสติ มหาสติ ตัวความคิด ความปรุง ความแต่งเป็นสังขาร พอสังขารมันขาดเป็นขั้นเป็นตอน พระโสดาบัน ขันธ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขันธ ๕ สังขารไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สังขาร สังขารไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่สังขาร ในสัปดาห์ที่ ๒๐ สังขารไม่ใช่เรา เราไม่ใช่สังขาร สังขารไม่มีในเรา เราไม่มีในสังขาร มันเป็นเราใหม่ ถ้ามันไม่เป็นเรา ถ้าสังโยชน์มันขาด สังโยชน์มันขาด

แล้วขึ้นไปเป็นสภิกาคามี เป็นอนาคามี มันเป็นจบที่นั่นเลย เพราะมันไม่มีปฏิฆะ ไม่มีกามราคะ ปฏิฆะ กามราคะ

ปฏิฆะ กามราคะ ถ้าพูดถึงปุถุชนนะ สิ่งที่มีมันเป็นกามเพราะมันต้องถูกสเปก ชอบไม่ชอบ กามมันเกิดตรงนั้น ถ้าเวลามันขาดหมด พระอนาคามี จริงๆ แล้วขั้น ๕ มันไปขาดจบตรงนั้นเลย ถ้าจบตรงนั้นแล้ว ต่อไปอิทัปปัจจยตาเกิดตรงนั้นนะ แล้วอิทัปปัจจยตา ถ้าใครรู้จริงใครเห็นจริง อยู่ตรงนั้นนะ แล้วตรงนั้นนะ ตรงนั้นนะมันไม่ใช่ขั้น ไม่ใช่อะไรเลย แล้วมันจะสูงๆ ต่ำๆ ไหม โอ้โฮ! ถ้าปฏิบัติไปแล้วนะ ปฏิบัติไปมันมหาศาล ฉะนั้น เวลาเริ่มต้น เวลาปฏิบัติ เริ่มต้นขอให้มันเป็นจริงเถอะ

ฉะนั้นที่ว่า “สังขารนี้แหละมันเป็นมาร”

ถ้าเป็นโดยทั่วไป ถ้าเป็นโดยทั่วไปคือเป็นเราคุยกันภาษาประชาชนนะ เราก็ว่า เออ! ไช้ สังขารเป็นมาร ไช้ เราก็ว่าไช้ไปด้วยแหละ แต่ถ้าภาคปฏิบัติไม่เป็นอย่างนี้เลย ถ้าปฏิบัติเข้าไปเป็นขั้นๆ เข้าไป ลึกกว่านี้เยอะเลย มันทั้งขั้นทั้งหมด ทั้งทุกอย่างหมดเลย มันจะเป็นอิทัปปัจจยตา มันจะเป็นตัวมันอยู่นั่น นั่นแหละจิตเดิมแท้ ตัวนั้นนะ ถ้าถึงตัวนั้นแล้วมันจะเป็นประโยชน์

ฉะนั้นบอกว่า “สังขารเป็นมารหรือไม่”

ถ้าเราเป็นประชาชนด้วยกันบอกไช้ แต่ถ้าเราคุยกันในวงกรรมฐาน “เอ็งมีความรู้แค่นี้หรือ” หลวงตาท่านพูดไป เวลาท่านปฏิบัติของท่าน ท่านบอกว่า เวลาหลวงปู่มันเสียไปแล้วท่านจะหาคนที่ชี้แนะ แล้วตอนที่ท่านติด ๘ เดือนนะ ท่านไปทั่วนะ คิดดูสิ ท่านไปได้สติ ได้กำลังใจ จากหลวงปู่กงมา บอกว่า “ปฏิบัติไป ๙ ปีจะจบ นี่ก็ ๙ ปีแล้ว” หลวงปู่กงมาบอก “เฮ้ย! ๙ ปีมันต้องเข้าพรรษานู่น”

ท่านจะไปได้กำลังใจจากผู้ที่เป็นสัมมาทิฐิ แล้วเวลาไปฟังจากคนอื่นมานะ คนอื่นเวลาพูดไป เบี้ยวหักแตก จับต้นชนปลายไม่ได้ ท่านบอกว่า “มีความรู้แค่นี้หรือจะมาสอนเรา” เพราะจิตใจเรามันผ่านมาหมดแล้ว คำพูดอย่างนั้นนะเราได้ผ่านมาหมดแล้ว แล้วเขายังมาพูดถึงไ้อ้ปัญหาเบสิก ปัญหาพินๆ แล้วเอามาพูดเป็นขึ้นเป็นอันนะ ทุเรศ แต่คนมันเป็น มันเป็นอย่างนั้น นี่พูดถึงในวงกรรมฐานก่อน

เพราะเวลาเราพูด เขาลงในเว็บไซต์ คนฟังเรามันเยอะไง ตั้งแต่สูงสุดจนต่ำสุดก็ฟังเว็บไซต์อยู่ เดี่ยวไ้อ้คนสูงสุดบอก “เออ! เราก็เื่อไ้อ้หงบมันมานาน คราวนี้มาตอบปัญหานี้หมดเลย แสดงว่ามันก็ไม่มีกั้นเลยนะไ้อ้หงบนี้”

ที่พูดอยู่นี้เพราะกลัวคนที่เขามีปัญญาเขาฟังแล้วเขาจะเสียใจ แต่ถ้าเป็นคนที่มีปฏิบัติใหม่ มันก็เห็นใจว่าปฏิบัติแล้วมันก็เป็นอย่างนี้

ถ้าสังขารเป็นมารใช่ไหม ใช่

แต่ถ้าเป็นนักปฏิบัติเข้มข้นเขาบอกว่า มันจะเป็นมารได้อย่างไร ความคิดนะ ความคิดมันก็เป็นสสารอันหนึ่ง มันก็เป็นธาตุอันหนึ่ง มันจะเป็นกิเลสไปได้อย่างไร ตัวกิเลสมันอยู่ที่จิตนั่น ตัววิชชานั้น เจ้าวัฏจักรนั้น แล้วมันส่งมาเป็นชั้นๆ นั่น

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเขาบอกว่าสังขารนั้นแหละมันเป็นมาร

เวลาทำไปแล้ว สิ่งจริงๆ แล้ว เวลาอยู่ที่อารมณ์ที่มันสวย เพราะมันทำแล้วไง สุดท้ายแล้วเขาบอกว่า “กิเลสมันเกาะที่จิตที่มีมากน้อยเพียงใด ในความปัจจุบันของจิตนั้น ตัวจิตต่างๆ”

ค่อยๆ ทำไป เพราะคำพูดตรงว่ากิเลสมันอยู่ที่จิต แล้วว่าจิตมันเป็นปัจจุบัน...มันส่งออกมาหมด มันเป็นปัจจุบันไม่ได้ แต่เราพยายามจะทำให้มันเป็นปัจจุบัน

ความเป็นปัจจุบันคือมันมีสมาธิใช่ไหม พอมีสมาธิ มันก็เป็นปัจจุบัน เพราะเป็นสมาธิไง เพราะสมาธิทำให้เป็นปัจจุบัน แต่ถ้าคลายออกจากสมาธิไปแล้วมันส่งออกมา คือความรู้สึกมันส่งออกตลอด มันก็มีอดีตอนาคตในตัวมันเองนั่นนะ

ฉะนั้น เวลาอรหัตตมรรค หลวงตาทำนพูดไว้ เวลายกขึ้นให้จิตเป็นมัธยัสถ์ จิตเป็นมัธยัสถ์นั่นคือตัวปัจจุบัน ขณะที่เราใช้ปัญญากันในโสดาบัน ในสกิทาคามี ในอนาคามี มันยังเคลื่อนเลย เคลื่อนเพราะอะไร เพราะสังขารเกิดจากจิต เพราะจิตมันต้องส่งออกไป

แต่เวลาขึ้นไปถึงตัววิชา เห็นไหม ให้จิตมันเป็นมัธยัสถ์ ให้มันเป็นกลาง เป็นปัจจุบันใหม่ แต่ถ้าไม่มีสติไม่มีปัญญาจะตั้งมันได้ไหม เพราะเราตั้งไม่ได้ มันไปหมด มันไปหมด มันเป็นปัจจุบันไม่ได้ แต่ถ้ามันเป็นปัจจุบันได้ อรหัตตมรรคคุณ มันจะเริ่มเป็นปัจจุบัน อรหัตตมรรค

แต่ของเรา ใสนี้เราพูดกัน ใสนี้เราตายไปร้อยกว่าปีเพิ่งพิสูจน์กัน ใสนี้มันนิ่งถ่วงนะ ร้อยกว่าปีเพิ่งพิสูจน์ได้ ใสนี้ภาวนาไปก่อน เดี่ยวพิสูจน์ได้ในใจของเรา ถ้าพิสูจน์ได้แล้ว ใสนี้! มันจะสุดยอดเลย วันนี้เรามาเรียนธรรมกันนะ

“ฉะนั้น จริงๆ แล้วจิตนี้มันเป็นปัจจุบันเสมอ การดูแลจิตคือดูแลให้เป็นปัจจุบัน ชำระกิเลสในปัจจุบัน ผมเลยเน้นการพิจารณาการทำงานของสังขาร”

ไฉนเน้นการพิจารณาการทำงานของสังขาร สังขารมันเป็นเงา สังขาร ที่ดูจิตๆ ดูความคิด ที่เราได้แย้งกับพวกดูจิต เขาบอกดูจิตๆ ดูความคิด

ความคิดก็คือเงาใจ ความคิดเกิดจากจิต แล้วดูจิตตรงไหนล่ะ เราดูความคิด ดูอารมณ์ นะ อารมณ์นี้เกิดจากจิต

แล้วนี่ก็เหมือนกัน เขาบอกว่า “เน้นที่การพิจารณา การทำงานของสังขาร ผมพิจารณา อยู่นี่” เขาเน้นอยู่เพราะจะทำให้เป็นปัจจุบัน

ถ้าเริ่มต้นอย่างนี้ เราคิดว่าเป็นปัจจุบันแล้ว ก็เหมือนเด็ก เด็กเราบอกว่าเรามีความเร็ว แค่นี้ จิตได้แค่นี้ มันก็เป็นปัจจุบันแล้ว ถ้าเป็นปัจจุบันมันก็เป็นปัจจุบัน ก็กับปุถุชนที่เขาไม่ได้ดูเลย เขาไม่รู้เลยปัจจุบันเป็นอย่างไร ปัจจุบันเขาดูเข้มนาฬิกาข้อมือ ไฉนดูที่อารมณ์ อารมณ์ก็คือ ชั้นที่ ๕ เขาเน้นพิจารณาที่สังขาร เขาบอกว่าจะให้เป็นปัจจุบัน พอมันปล่อยตรงนั้นมามันก็เป็นสมาธิ มันปล่อยมามันก็เป็นตัวจิต แล้วตัวจิตมันก็ยังหมุนในตัวมันเองนะ

นี่ไง ที่หลวงปู่ชาบอกว่า “น้ำนิ่งแต่ไหล น้ำนิ่งแต่ไหล”

ไฉนเราไม่รู้เรื่องหรือ ไฉนน้ำนิ่งแต่ไหลนี้ ไฉนน้ำนิ่ง เราก็รู้ว่าน้ำนิ่ง น้ำนิ่งก็กักไว้นั่นนะ รอก ออกซิเจนมันหมด มันจะได้เน่าไฉน

แต่ของหลวงปู่ชาท่านบอก “น้ำนิ่งแต่ไหล”

เออ! เราฟังแล้วใช่ คนเป็นมันพูดอย่างไรมันก็พูดเป็นจริงๆ นะ จะพูดให้มันไม่เป็นมันก็เป็น ถ้าคนเป็น ไฉนคนไม่เป็นพูดอย่างไรมันก็ผิด ถ้าคนเป็น เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน เขาบอกว่าเขาจะให้มันเป็นปัจจุบันเพราะจิตมันเป็นปัจจุบันอยู่แล้ว

ไฉนจิตเป็นปัจจุบันก็นิพพานมีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ด้วยวิทยาศาสตร์ ด้วยความคิด ด้วย ความตริ๊ก เราชมคนถามนะ เราชมที่ว่าเขาปฏิบัติไปแล้วเขามารู้มาเห็นอย่างนี้ มันเป็นเรื่อง ไฉนที่เขาปฏิบัติเป็นเรื่องการแผ้วถาง

เราจะพูดถึงการปฏิบัติอยู่บ่อยครั้ง การปฏิบัติเริ่มต้นต้องทำความสงบของใจ เหมือนกับเราจะทำอะไรไถนา เราต้องแผ้วถางที่ปลูกพืชของเรา การแผ้วถางก็ทำความสงบของใจ ใจ

ที่เขาทำอยู่นี้คือการแผ้วถาง แผ้วถางไฉนวิชา แผ้วถางไฉนสติปัญญาที่มันเคยมีอยู่ แผ้ว ถางให้มันแว้งว่าง แผ้วถางให้มันสะอาดบริสุทธิ์ แล้วฝึกหัดใช้ปัญญาขึ้นมา เตียวเราจะได้ปลูก มรรคผลปลูกผล ปลูกพืชพันธุ์ลงไปบนจิตของเรา

ที่ทำอยู่นี้มันแค่แผ้วถาง แล้วเดี๋ยวจะต้องชักน้ำเข้านาอีกนะ ยังต้องชักน้ำเข้านา ยังต้องไปหาเมล็ดพันธุ์ข้าว จะปลูกข้าวพันธุ์อะไร แล้วปลูกแล้วยังต้องดูแลมันอีก โอ้โฮ!

พุดนี้ไม่ใช่พุดให้ทอดยอนนะ พอดพุดแล้ว “โอ้ย! กลับบ้านดีกว่า เลิก ทำขนาดนี้ยังไม่ได้อะไรเลย เลิกดีกว่า”

เราถึงบอกว่าเราชมใจ เราชมถึงผู้ที่ฝึกหัด ผู้ที่ปฏิบัติใหม่ แต่ถ้าเราเอามา วันนี้เรามาเรียนธรรมกัน เรียนธรรมในภาคปฏิบัติ ฉะนั้น เราเรียนธรรมในภาคปฏิบัติ ปฏิบัติไปมันจะละเอียดลึกซึ้งเข้าไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป แล้วถ้ามันรู้จริงเห็นจริง มันจะเป็นจริงขึ้นไป ถ้ามันรู้จริงเห็นจริง

กิเลสมันไหลไปยึดมั่นพระไตรปิฎก สาธุ พระไตรปิฎกเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านะ เราไม่ได้ดูถูกดูแคลนอะไรทั้งสิ้นเลย เรายกย่อง เราสรรเสริญ เรากราบ เราเคารพบูชาของเรา แต่วิธีการแก้กิเลส อย่าให้กิเลสมันอ้าง มันบังเงา มันไปหยิบฉวยธรรมะของพระพุทธเจ้ามาอ้างอิงว่ามันถูก ทั้งๆ ที่มันเป็นกิเลส ทั้งๆ ที่มันเป็นมาร เราถึงต้องทำความเข้าใจความจริงของเราขึ้นมา

สาธุ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สูญหายหมด ธรรมและวินัย เวลาปฏิบัติไปแล้ว ความจริงของเรากับธรรมอันนี้มันจะเข้ากันเลย แต่ของเรากิเลสเต็มตัว มันมีแต่พญามาร แต่มันไปหยิบฉวยเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาบังไว้ว่าเหมือนกันๆ แล้วอ้างแต่ธรรมะพระพุทธเจ้าไป แต่ความจริงมันไม่เกิดใจ

แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านสอนนะ สอนให้ทำความเข้าใจของตัวเองเข้ามาแล้วพิจารณาของเราเข้าไป พอมันเป็นจริงขึ้นไป หลวงตาท่านจบมหามา ท่านปฏิบัติแล้วท่านเทียบเคียงกับธรรมะพระพุทธเจ้ากับการปฏิบัติของท่านนะ อันเดียวกันเลย อันเดียวกันเลย แต่ตอนปฏิบัติใหม่ๆ หลวงปู่มั่นบอกให้วางไว้ก่อนๆ เห็นไหม ปฏิบัติเป็นอย่างนี้ ปริยัติแล้วมาปฏิบัติ

ไม่ใช่เอาปริยัติ ศึกษามารู้มาแล้วรอด “สติปัญญา ๔ ปฏิบัติโดยปัญญา พระฝ่ายปฏิบัติโง่งม พุทโธไม่มีปัญญา” ไม่ฝึกหัดใจของเรา ไม่ทำใจของเรา

ปรับพื้นที่ของเรา ที่เขาทำนี้ถูกต้อง แล้วทำของเราให้มันถูกต้องดังามขึ้นไป

สิ่งที่ว่า “เลยมาพิจารณาว่าจะให้เป็นปัจจุบัน ก็เลยมาดูที่สังขาร”

สังขารเกิดจากจิต สังขารคือเงา ตัวจิตจริงๆ คือตัวธาตุรู้ ตัวธาตุรู้

ค่อยๆ ทำไป เพราะพูดมากแล้วกลัวคนถามจะงมมาก เพราะคนถามเขาเพิ่งปฏิบัติใหม่ ปฏิบัติใหม่ใจเย็นๆ นะ แล้วค่อยๆ ทำ กลับไปปฏิบัติก่อน อย่าใจร้อน แล้วไม่ต้องเขียนมาถาม ตอนนี้ออก เพราะให้มันปฏิบัติให้เป็นจริงเป็นจังแล้วค่อยเขียนมาใหม่

แล้วถ้าพูดว่า “หลวงพ่อลำเอียง พูดโดยที่ทำไมฟังเหตุผล”

อันนั้นให้เก็บความคิดนี้ไว้ก่อน แล้วไตร่ตรองดีๆ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ให้หาเหตุหาผล พอสมควรแล้วค่อยกลับมาถามใหม่เนาะ

นี่เราชื่นชมนะ ชื่นชมว่าเขาทำของเขา เขามีความรู้ความเห็นของเขา คือปัจเจกตั้ง คือ สันติภูมิโกของเขา เขามีความรู้ความเห็นอย่างนี้ เขาริบเขียนมา เขาเขียนมาถามว่าถูกต้องหรือไม่ แล้วก็บอกว่า “หลวงพ่อกฎว่ามันถูกหรือผิดอย่างไร” ถ้าทำมาอย่างนี้มันเป็นการ เริ่มต้น การฝึกหัดเริ่มต้นมันเป็นอย่างนี้

เวลาเราฝึกหัดใช้ปัญญา หลวงตาท่านใช้คำว่า “วิปัสสนาอ่อนๆ” วิปัสสนาอ่อนๆ คือ ฝึกหัดใช้ ถ้าเราไม่ใช้ เราไม่ทำเองเลย เราก็จะไม่มีผลงานของเราเอง ผลงานของเราคือความรู้จริงของเรา นี่คือการปฏิบัติธรรม นี่ภาคปฏิบัติ ปฏิบัติมันต้องรู้จริงเห็นจริงจากจิตดวงนั้น แล้วจิตดวงนั้นเขาจะรู้ถูกรู้ผิดขึ้นมา แล้วจิตดวงนั้นจะทำของเรา เป็นความดีของเราขึ้นมา อันนี้จบ

ถาม : เรื่อง “กราบเรียนถามท่านอาจารย์เรื่องภาวนาพุทโธระหว่างวัน”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อน ขอถามดังนี้

๑. ผมเป็นฆราวาสนะครับ ผมอาศัยการภาวนาพุทโธระหว่างวัน เช่น ระหว่างรอลิฟต์ ตอนเดิน ตอนไม่ได้คุยกับคนอื่น ระหว่างทานข้าว ทุกขณะเท่าที่จะทำได้ครับ เรียนถามท่านอาจารย์ว่า การทำเช่นนี้เพียงพอในการเป็นพื้นฐานของวิปัสสนาได้ไหม หรือจำเป็นจะต้องภาวนาพุทโธในรูปแบบด้วย นิ่งนิ่งๆ หรือเดินจงกรมเป็นหลายๆ ชั่วโมงเท่านั้นครับ

ปล. ผมทำระหว่างวันก็ทำทั้งวันนะครับ เรียกว่าอาจจะมีขาดช่วงบ้าง แต่พยายามทำให้ต่อเนื่องเท่าที่จะทำได้ ทำตลอดวันครับ ขอบพระคุณอย่างสูง

ตอบ : ใ้ที่ว่าสิ่งที่เขาทำอย่างนี้มันเพียงพอหรือไม่ การใช้วิปัสสนา วิปัสสนา เวลาเดิน จงกรมอยู่ คนที่สมาธิเขาดี เดินจงกรมอยู่ เห็นโครงกระดูกเดินอยู่ตรงหน้า จิตเขาสงบแล้วเขาเห็นโครงกระดูก คือเขาเห็นกาย

ไฉนก็เหมือนกัน ถ้าจิตเราสงบแล้ว ถ้าเรามีกำลัง ถ้าเราเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง นี่คือยกขึ้นสู่วิปัสสนาได้ แต่ถ้าเราไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง กำลังเราไม่พอ กำลังเราไม่ได้

แต่ทำอย่างนี้พอหรือไม่ เพราะเขาจะถามว่า จิตมันมีกำลังขนาดไหนถึงจะวิปัสสนาได้แล้วเขาเป็นสมรवास แล้วเขาพิจารณาในระหว่างวัน พุทโธในระหว่างวันได้หรือไม่

ได้หรือไม่ เรากลับมาวัดที่ใจใจ กลับมาวัดที่ว่า ถ้าจิตเราจับ จับนะ จับ หมายความว่าเราตั้งประเด็น ตั้งประเด็นเรื่องกาย เรื่องเวทนา เรื่องจิต เรื่องธรรม แล้วเราใช้ปัญญาไปมันทะลุใหม่ คือว่าปัญญามันจะแตกแขนง มันจะเต็มที่นี่วิปัสสนาได้

วิปัสสนาหรือไม่วิปัสสนา อยู่ในกระบวนการของมัน อยู่ในกระบวนการของอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้าจิตมันหมุนไปได้ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ จิตนี้มันได้วิเคราะห์หิวจัด ออกมาจากอริยสัจมา มันจะเกิดการเบา เกิดการถอดการถอน นี่มันอยู่ตรงนี้ ถ้าอยู่ตรงนี้ได้ ทำอย่างนี้

ฉะนั้นบอกว่า เขาเป็นสมรवास แล้วทำอย่างนี้มันพอในการวิปัสสนาหรือไม่

การวิปัสสนามันอยู่ที่กำลังของสมาธิ กำลังของสมาธิถ้ามีเพียงพอแล้ว คนมีสมาธิดี ๆ แต่ไม่เคยวิปัสสนาเลยหรือวิปัสสนาไม่เป็น เขาก็ไม่ได้ประโยชน์กับเขา อย่างเช่นฤๅษีชีไพรเขาทำสมาธิของเขาได้ เขาทำฌานสมาบัติได้ด้วย แต่เขาทำปัญญาไม่เป็น สมาธิอย่างนั้นก็ไม่ใช่ประโยชน์ใจ มันเป็นมิจฉาใจ

ถ้าเป็นสัมมานะ มีสมาธิ มีกำลังแล้ว เราตั้งประเด็น กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้ามันจับแล้วมันพิจารณาของมันได้ เวลามันจับนะ เวลาปัญญาอบรมสมาธิ เราจับอารมณ์ความรู้สึกของเรา เราจับของเรา แล้วพิจารณาของเรา ใหม่ๆ ก็ไล่ตามจนเหนื่อยหอบเลย แต่พอมันปล่อยเราเห็นแล้วมันปล่อย ปล่อย มันสงบแล้ว แล้วถ้ามันเห็นอาการคือมันจับได้ จับความคิด จับต่างๆ จับที่ว่าขันธ ๕ ที่มันถนนวนหนทางที่กิเลสมันใช้สอยประโยชน์ของมัน ถ้าเราจับได้ เราไล่เท่าทันมัน วิปัสสนาเกิดตรงนี้ไง ถ้าวิปัสสนามันเกิดขึ้นมันก็เป็นไปได้ เห็นไหม

นี่พูดถึงว่า การเรียนธรรม การเรียนธรรมในภาคปฏิบัติเนาะ ต่างคนต่างขวนขวาย ต่างคนต่างกระทำ ต่างคนต่างศึกษาขึ้นมาให้เป็นปัจเจกตั้ง สันติภูมิวิโก เรียนธรรม เรียนในภาคปริยัติ เรียนแล้วให้ปฏิบัติ เวลาปฏิบัติแล้วเราก็ตีเรียนตามความเป็นจริง เรียนในการประพฤติปฏิบัติ เรียนมาให้เป็นผลงานของเรา เป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติภูมิวิโก รู้จำเพาะตน เอวัง